

Посохов І.М.

д.е.н.,

*професор кафедри менеджменту інноваційного підприємництва
та міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Posokhov Ihor

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

Новік І.О.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту інноваційного підприємництва
та міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Novik Iryna

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

Синізовець О.М.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту інноваційного підприємництва
та міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Synihovets Olha

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

МІСЦЕ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

A PLACE OF INNOVATIVE POTENTIAL IN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Анотація. У статті розглянуто питання, пов'язані з місцем інновацій у розвитку держави та в міжнародних економічних відносинах. Подано поняття національної інноваційної системи та її значення для міжнародних економічних відносин. Проаналізовано наявність інноваційних форм реалізації інновацій у державі порівняно з країнами – лідерами найбільш ефективного використання інноваційного потенціалу. Виявлено місце України з погляду розвитку інноваційного потенціалу у різних міжнародних рейтингах та зроблено аналіз розвитку інноваційного потенціалу України. Представлено види інноваційних вітчизняних підприємств. Надано основні пріоритетні напрями інноваційної діяльності держави на даному етапі розвитку економіки. Систематизовано перешкоди для розвитку

інноваційного потенціалу та надано рекомендації щодо його поліпшення з метою випуску конкурентоспроможної продукції та виходу на міжнародні ринки.

Ключові слова: інноваційний потенціал, міжнародні економічні відносини, науковці, національна інноваційна система, технопарк, технополіс, інновації, інноваційний розвиток.

Постановка проблеми. Інноваційний потенціал є невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства. Але це не тільки створення та реалізація нових ідей, розроблення показників, які мають відображати рівень інноваційного розвитку потенціалу, це також досить болючі питання, пов'язані з реалізацією інноваційного потенціалу

України за її межами та перешкодами, які не дають змоги його реалізації. Саме тому спробуємо провести аналіз інноваційного потенціалу України та виявити причини гальмування розвитку та більш ефективного використання інноваційного потенціалу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку інноваційного потенціалу приділяється досить велика увага з боку вчених, як вітчизняних, так і закордонних. В останні роки розглядом цих питань займалися І.В. Гріщенко, О.Є. Громова [1], Н.І. Чухрай [2], І.О. Геращенко [3], П.Г. Перерва [4], О.О. Кравченко [5] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується актуалізацією процесів підвищення ефективності виробничої структури, розвитком внутрішнього ринку та експорторієнтованої діяльності, протікання яких має відбуватися з огляду на стратегію інформаційно-інноваційної конкурентоспроможності і переходу країни до Шостого технологічного укладу. Вищесказане зумовлює зростання наукового та практичного інтересу до проблем інноваційної діяльності. Але проблеми, які існують на сучасному етапі розвитку України, вимагають не тільки систематизації, а й розроблення рекомендацій щодо розвитку інноваційного потенціалу у міжнародних економічних відносинах.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розгляд наявного інноваційного потенціалу України, проведення аналізу інноваційного потенціалу підприємств для виявлення резервів, які існують для виходу на міжнародні ринки, створення конкурентоспроможної продукції для виходу на міжнародні ринки збуту. Необхідно систематизувати основні проблеми, які гальмують розвиток інноваційного потенціалу, та розробити рекомендації щодо його використання у міжнародних економічних відносинах.

За мету ставиться подолання суттєвої розбіжності між наявним потенціалом інноваційного розвитку (значні можливості для ефективних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт за показниками

розвитку вищої освіти, рівня науково-дослідних установ, чисельності та кваліфікації вчених і інженерів тощо) та низькою ефективністю його використання. Вочевидь, вирішення поставленого завдання потребує глибокого осмислення сутності, характерних рис та сучасних особливостей розвитку національної інноваційної системи України, причому досвід розвинених країн доводить, що саме якісні перетворення в системній організації інноваційних процесів дадуть змогу Україні перейти на новий рівень розвитку виробництва і сфери послуг.

Виклад основного матеріалу. Поняття національної інноваційної системи являє собою історично, культурно, економічно, науково-технічно й інформаційно зумовлену сукупність відносин між суб'єктами інноваційної діяльності з приводу створення, розповсюдження та використання інновацій, яка має місце в межах певної країни. Треба додати, що відповідні інновації є необхідною умовою для виходу на міжнародні ринки, щоб мати можливість бути конкурентоспроможною державою. Це дасть можливість поліпшити економічну ситуацію в державі, отже, покращити рівень життя населення [6].

Для визначення місця інноваційного потенціалу України в міжнародних економічних відносинах розглянемо основні показники інноваційної діяльності, визначимо чинники, які впливають на характер інноваційних процесів.

У вітчизняній практиці домінуючою формою організації інноваційних процесів стали технологічні парки, а саме: «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ), «Інститут зварювання ім. Є.О. Патона» (м. Київ), «Інститут монокристалів» (м. Харків), «Вуглемаш» (м. Донецьк), «Київська політехніка» (м. Київ), «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ), «Укрінфотех» (м. Київ), «Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ), «Агротехнопарк» (м. Київ), «Еко-Україна» (м. Донецьк), «Наукові і навчальні прилади» (м. Суми), «Текстиль» (м. Херсон), «Ресурси Донбасу» (м. Донецьк), «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБЦЕНТ) (м. Одеса), «Яворів»

(Львівська область), «Машинобудівні технології» (м. Дніпро). У 2019 р. було відкрито бізнес–інкубатори на базі КПП та ХПП. Це спроба стимулювання інноваційного потенціалу вчених та досить талановитої молоді, які мають справді цікаві ідеї та бажання працювати у цій галузі [6].

Відзначимо, що всі ці утворення мають вузьку спеціалізацію, хоча й використовують власні розробки у додаткових сферах. В. Будкін та ін. зазначають, що вузькоспеціалізовані технопарки в зарубіжних країнах були розраховані на широку мережу нових фірм, організованих спеціально для використання виконаних у межах парку інноваційних розробок, тоді як в Україні технопарки створювалися через включення традиційних партнерів науково-дослідних організацій, які були ядром технопарку. Це значно звузило коло напрямів інноваційних розробок. Іншою особливістю функціонування технопарків в Україні, яка знижує їхні адаптивні та креативні властивості, є те, що на відміну від НІС (національна інноваційна система) інших країн у вітчизняній НІС майже повністю відсутні венчурні фірми.

Варто вказати, що в основу концепції НІС покладено ідеї Й. Шумпетера щодо продуктивності інноваційної конкуренції корпорацій як головного чинника розвитку інноваційних процесів. Разом із тим дослідження показують, що успіхи інноваційних процесів в Україні криються скоріше у спадщині науково-дослідницького та проектно-конструкторського забезпечення індустріалізації та розвитку ВПК у колишньому СРСР, ніж у конкурентних стратегіях підприємств на сучасному етапі [6].

Характерною рисою НІС України виступає територіальна розосередженість інноваційних процесів. Але в Силіконовій долині, Robert Scott Incube (США), «Антиполісі-Софії» (Франція), науково-технологічному коридорі Токіо – Нагоя – Осака – Кобе (Японія) та в Європі серед технопарків відомі парк Університету Херіот-Уатт в Единбурзі, парк Триніті-коледжу в Кембриджі, Левелла-Нев у Бельгії, «Софія-Антиполіс» у Ніцці все розміщено на одній території. Так,

у Кембріджському технопарку розмістилися 1 600 високотехнологічних компаній, де працюють 45 тис дослідників. У Франції є понад 50 технопарків, де задіяно більше 5 тис компаній, 60 університетів і 2 тис науково-дослідних інститутів та їхніх підрозділів. На невеликій території сконцентровано дослідницькі установи, підприємства інноваційної інфраструктури, промислові підприємства, житлові зони. В Україні ж окремі елементи технопарку, як правило, розташовані далеко один від одного. З іншого боку, можна відзначити певну диспропорційність у розподілі інноваційної інфраструктури. Так, найбільша кількість бізнес-інкубаторів діє в Києві (12), Одесі (9), тоді як більшість регіонів має один-два бізнес-інкубатори. З 255 інноваційних фондів 69% функціонують у м. Києві, тут же розташовані всі венчурні фонди, шість із восьми технопарків.

За даними Євростату та Національного наукового фонду США, у 2018 р. частка високо– та середньовисокотехнологічного секторів у виробництві промислової продукції становила у Швейцарії відповідно 14,6% та 21,3%, Ізраїлі – 38% та 12,6%, Південній Кореї – 21% та 33,4%, Німеччині – 3,7% та 28%, Чехії – 4,2% та 42%, Україні – 2,9% та 10,9%. При цьому в 2016 р. ВВП на душу населення у цінах 2010 р. у цих країнах становив: у Швейцарії – 76 667,4 дол. США, Ізраїлі – 34 134,8, Південній Кореї – 26 152, Німеччині – 46 747,2, Чехії – 22 779,3, що від семи до двадцяти п'яти разів більше, ніж в Україні – 2 991,6 дол. США.

За даними Всесвітнього економічного форуму – «Звіту про глобальну конкурентоспроможність 2017–2018 рр.», Україна посіла 81-е місце серед 137 досліджуваних країн, піднявшись на чотири позиції. За компонентами підіндексу, який характеризує ефективність ринків – ключового фактору на стадії інвестиційного зростання (індустріалізації), Україна посідає 101-е місце за ефективністю товарних ринків серед 137 країн, 120-е – за ефективністю фінансових і 86-е – за ефективністю ринку праці. Готовність до адаптації технологій та інновацій оцінена на рівні 81-го місця. При цьому за показником «Ринкові інституції» наша країна посідає

118-е місце, а за розвиненістю бізнесу – 90-е. Серед чинників, важливих для розвитку промисловості, сприятливими є хіба що розмір доступного ринку (за ємністю ринку Україна посідає 47-е місце) та освіта (наша країна посідає 35-е місце).

Незважаючи на велику кількість учених та інженерів, а також частку людей, які мають вищу освіту, Україна має посередній рейтинг за підіндексом «Інновації» та низькі значення показників «Державні закупівлі новітніх технологій і продукції», «Взаємозв'язки університетів із промисловістю у сфері ДіР», «Технологічна готовність». Тут найбільш проблемним показником залишаються «Іноземні інвестиції та трансфер технологій».

Відповідно до індексу інноваційного розвитку, представленого агентством Bloomberg у 2018 р., Україна на 46-му місці серед 50 досліджуваних країн. При цьому наша країна виявилася найгіршою за продуктивністю праці (50-е місце), що свідчить про низький рівень застосовуваних технологій та виробництво товарів із низькою доданою вартістю, і потрапила до трійки аутсайдерів за технологічними можливостями (48-е місце). Водночас вона зберігає високе 21-е місце за ефективністю вищої освіти та 27-е місце за патентною активністю, тобто має потенціал до розвитку.

Інноваційне табло ЄС, яке включає дані щодо країн Європейського Співтовариства, країн-кандидатів на вступ до ЄС та деяких інших країн, віднесло Україну до групи «Інноватор, що формується» разом із Болгарією, Македонією та Румунією.

«За даними Глобального індексу інновацій (Global InnovationIndex), у 2018 р. Україна посіла у рейтингу найвищу позицію за останні сім років – 43-є місце, поліпшивши його з минулого року на сім позицій, а в попередньому році Україна піднялася на шість пунктів, що зумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності – співвідношенням отриманого результату до інноваційних ресурсів» [8].

«Серед сильних сторін країни варто відзначити такі показники, як створення знань і результати наукових досліджень, співвід-

ношення патентів за походженням до ВВП за паритетом купівельної спроможності, співвідношення корисних моделей за походженням до ВВП за паритетом купівельної спроможності, витрати на комп'ютерне програмне забезпечення, у відсотках ВВП, експорт ІКТ-послуг, у відсотках від загального обсягу торгівлі. Так, за даними Держстату, у 2018 р. продукція сектору інформаційних технологій становила понад 3% ВВП, а сукупний дохід галузі – понад 3,5 млрд дол. США, що співставно з обсягами продукції високотехнологічного сектору» [8].

В Україні відбувається поступова деградація інноваційного потенціалу: за даними Держстату, кількість дослідників в Україні стрімко скорочується (зі 133 744 осіб у 2010 р. до 59 392 у 2017 р.), наукоємність ВВП (витрати на дослідження та розробки за всіма джерелами, у відсотках до ВВП) у 2017 р. становила лише 0,45%, динаміка кількості підприємств, що займаються інноваціями, негативна (у 2017 р. відбулося скорочення кількості підприємств промисловості, що провадили інноваційну діяльність, на 9% порівняно з 2016 р. до 16,2% всіх промислових підприємств), хоча окремі приклади інноваційного підприємництва та високих технологій, що успішно розвиваються, у нашій економіці існують.

Інвестиції у нематеріальні активи протягом останніх п'ятнадцяти років становили близько 2–4% усіх капітальних інвестицій, а частка видів діяльності, що відносяться до високотехнологічних та середньовисокотехнологічних, в обсязі реалізованої промислової продукції у 2017 р. становила 11,3%.

Середній вік кандидатів наук сягнув позначки 51 рік, докторів – 61. Знизилися соціальний статус та престиж працівників інженерних професій, що позначилося на кількості молодих фахівців, які випускаються вищими технічними навчальними закладами, та якості їхньої підготовки, оскільки конкурсу на технічні спеціальності майже немає. До того ж велика кількість конкурентоспроможних робітників, які могли б ефективно працювати в інноваційній сфері України, виїжджають за кордон у пошуках кращої долі.

Додатковими чинниками неефективності функціонування НІС України виступають:

– відсутність зв'язку між наукою та практикою господарювання, формальність наукових досліджень у більшості ВНЗ;

– відсутність механізмів ефективної реалізації та оцінки ефективності національних науково-технічних програм (фінансування не конкретних бізнес-планів інновацій, а бюджетів дослідницьких організацій, недосконалість законодавчої бази стимулювання інноваційного розвитку, некомерціалізованість результатів дослідницької діяльності через нерозвиненість інфраструктури і т. ін.).

Згідно з результатами проведеного аналізу (табл. 1), спостерігається тенденція поступового зменшення кількості промислових підприємств, які займаються інноваційною діяльністю. Так, у 2017 р. така кількість підприємств становила 759, а в 2015 р. – 1 462, що на 703 підприємства менше. Це досить негативна тенденція, яка свідчить, насамперед, про зниження інноваційного потенціалу України. Більшість коштів, які витрачалися, пов'язана не з розвитком вітчизняного інноваційного потенціалу, а придбанням програмного забезпечення, а витрати на зовнішні НДР постійно скорочувалися і становили 1,3% у 2017 р., що, звісно, є недостатнім для виходу на міжнародні ринки. Найбільша кількість підприємств (680) займалися інноваційною діяльністю у переробній промисловості.

Досить важливим складником є фінансування інноваційної діяльності. За останні роки можна спостерігати тенденцію, що фінансування відбувається за рахунок власних коштів (табл. 2): 53,9% усього бюджету в 2010 р., 97,2% – у 2015р., 84,2% – 2017 р. Це говорить про те, що недостатньо коштів виділяється на проведення всіх етапів НДР і ДКР, саме тому товари, які виробляє Україна, є недостатньо конкурентоспроможними.

За відсутності достатнього фінансування кількість підприємств, які мають змогу придбання нових технологій, у 2017 р. зменшилася порівняно з 2015 р. на 11 підприємств у межах країни, але кількість підприємств, що придбали технічні досягнення за межами, зросла на 18, що говорить про те, що підприємства розуміють необхідність України бути присутньою на міжнародних ринках (табл. 2). Але зрозуміло, що така кількість підприємств досить мізерна, саме тому завдання держави – створювати умови для інноваційного розвитку та створення конкурентоспроможної продукції задля виходу на міжнародні ринки.

Держава створює законодавчу базу для розвитку інноваційної діяльності, визначає пріоритетні напрями розвитку науки і техніки з метою фінансування.

Пріоритетними напрямами розвитку науки і техніки на період до 2020 р. в Україні є [7]:

Таблиця 1
Інноваційна діяльність промислових підприємств за напрямами проведених інновацій

	2010		2015		2017	
	Усього	У відсотках до загальної кількості промислових підприємств	Усього	У відсотках до загальної кількості промислових підприємств	Усього	У відсотках до загальної кількості промислових підприємств
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	1462	13,8	824	17,3	759	16,2
у тому числі витрачали кошти на						
внутрішні НДР	224	2,1	151	3,2	130	2,8
зовнішні НДР	124	1,2	70	1,5	62	1,3
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	840	7,9	467	9,8	500	10,6
придбання інших зовнішніх знань	100	0,9	32	0,7	43	0,9
Інші	518	4,9	210	4,4	173	3,7

Інформація підготовлена на підставі даних форми державного статистичного спостереження № 1-інновація «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства», періодичність якої змінено з «річної» на «один раз на два роки» починаючи зі звіту за 2015 р.

Таблиця 2

Кількість підприємств, що придбали та передали нові технології (технічні досягнення), в Україні та за її межами за формами придбання та передання, од.

	Придбання нових технологій				Передання нових технологій			
	в Україні		за межами України		в Україні		за межі України	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Усього	181	170	32	50	9	8	2	2
у тому числі за формами придбання (передання) технологій								
права на патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей	21	35	1	6	2	2	–	–
результати досліджень та розробок	64	61	7	5	5	4	1	–
ноу-хау, угоди на придбання (передачу) технологій	15	6	2	2	1	1	1	1
придбання (продаж) устаткування	109	93	25	40	–	2	–	1
цілеспрямований прийом (перехід) на роботу кваліфікованих фахівців	6	6	–	–	1	–	–	–
інші	4	6	–	–	1	2	–	–

1) фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;

2) інформаційні та комунікаційні технології;

3) енергетика та енергоефективність;

4) раціональне природокористування;

5) науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань;

6) нові речовини і матеріали.

Наведений перелік у цілому відповідає сучасним світовим тенденціям у розвитку інновацій. У світовій практиці найбільш важливі пріоритети науково-технічного розвитку все більше пов'язуються не з грандіозними, дорогими проектами проривного, демонстраційного характеру, а з довгостроковою кропіткою роботою зі зміцнення всіх ланок національних інноваційних систем – в економіці й інформаційній сфері, в освіті й охороні здоров'я, в охороні середовища й вивченні космосу.

Саме ці елементи в сукупності формують життєздатну систему науково-технічного розвитку, гарантують плавне входження лідерів розвинуеного світу в третє тисячоріччя. Разом із тим сутнісною характеристи-

кою НІС України в аспекті напрямів НДДКР є той факт, що в більшості з них вітчизняна наука йде наздоганяючим шляхом, вдаючись до стратегії захоплення окремих ніш у вже розроблених наукових галузях та поступового освоєння технологічного потенціалу технологічних лідерів.

На особливу увагу в структурі НІС України заслуговують структура та характер відносин між суб'єктами. Національне правове поле, яке формалізує практику цих відносин, представлене сукупністю нормативно-правових актів різних органів державної влади, до яких належать закони України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», «Про державні цільові програми» та низка інших. Однак якість законодавчої бази, за оцінками експертів-практиків, залишає бажати кращого. Відсутність конкретних правових механізмів, часті зміни законодавства, які найчастіше призводять до погіршення адміністративних та податкових умов, аж ніяк не сприяють позитивній динаміці інноваційних процесів. У 2004–2005 рр. було скасовано пільги по сплаті податків на прибуток, на додану вартість підпри-

ємств, які належать до технологічних парків, із міркувань неефективності цих пільг та зростання непрозорості та зловживань у цій сфері. І хоча останнє, безсумнівно, мало місце, що зумовлюється, на нашу думку, практикою територіальної розосередженості складників технопарків та загальною практикою тінізації господарських відносин (інноваційна сфера тут не є винятком), світовий досвід функціонування зон високих технологій у Китаї, В'єтнамі, Польщі, Угорщині довів, що за належного контролю з боку держави з плином часу проблеми ухилення від сплати податків можна розв'язати або звести до прийнятного мінімуму.

Ураховуючи вищесказане, можна систематизувати основні перешкоди ефективного використання інноваційного потенціалу у міжнародних економічних відносинах:

1. Недостатній рівень інформаційних технологій для розвитку інноваційного потенціалу.

2. Недостатнє фінансування наукових проєктів, розробок та науковців, які займаються розробленням й упровадженням інновацій.

3. Недосконалість законодавства відносно розвитку інноваційного потенціалу.

4. Відсутність належного захисту інтелектуальної власності в країні.

5. Висока плинність кадрів та відсутність мотивації науковців щодо розвитку інноваційного потенціалу держави.

6. Відсутність мотивації щодо стимулювання інноваційної кооперації бізнесу і науки як усередині країни, так і за її межами.

7. Недостатньо створені умови для інвестування в інновації та виведення їх на міжнародні ринки.

8. Недостатня кількість інноваційних підприємств, що гальмує впровадження інновацій.

9. Відсталість у розвитку та оновленні основних фондів підприємств.

Вихід із кризової ситуації в інноваційній сфері української економіки повинен забезпечуватися через вирішення таких завдань:

– створення передумов для розвитку інформаційних технологій із метою розроблення та впровадження інновацій;

– збереження і розвиток стратегічного науково-технічного потенціалу в пріоритетних напрямках розвитку;

– створення необхідних умов для збереження кадрового потенціалу науково-інноваційної сфери, недопущення еміграції висококваліфікованих наукових кадрів;

– забезпечення достатнього державного фінансування інновацій;

– стимулювання розвитку нових форм організації інноваційної діяльності для створення конкурентоспроможної продукції та виходу на міжнародні ринки;

– створення сприятливого для інноваційної діяльності інституційно-правового середовища;

– визначення і реалізація раціональних форм інтеграції науки та освіти, підготовки наукових кадрів і компетентних менеджерів для інноваційної діяльності;

– розроблення програм та стратегій інноваційного розвитку держави для використання інноваційного потенціалу у процесах глобалізації;

– стимулювання розвитку інноваційного підприємництва;

– створення мотиваційного механізму інноваційної діяльності;

– забезпечення модернізації на основі технологічних інновацій;

– організація, мотивація управління та контроль над розвитком інноваційного потенціалу з боку держави.

У цьому контексті необхідно підкреслити необхідність державного регулювання інноваційних процесів, що викликано, насамперед, їх зростаючим значенням для економіки і суспільства у цілому. Використання інноваційного потенціалу дасть можливість поліпшити рівень розвитку економіки держави, рівень життя населення, розвиток промисловості, агропромислового комплексу, створити додаткові робочі місця, обмін досвідом та бажання працювати на благо держави та міжнародного визнання.

Висновки та пропозиції. У сучасних умовах зростання взаємної залежності країн і загострення глобальної конкуренції розвиток інноваційного потенціалу є запорукою прогресу, а також чинником формування та нарощування конкурентної сили, забезпечення добробуту населення. Розвиток інноваційного потенціалу є необхідною умовою роз-

витку держави, процесів глобалізації, прийняття країни як рівнозначного партнера у міжнародних економічних відносинах. Країна визначає основні пріоритетні напрями розвитку інновацій, забезпечує фінансування, стимулює впровадження інновацій. Але існує досить велика кількість перешкод, які стримують ефективний розвиток інноваційного потенціалу України. Їх систематизація дала змогу запропонувати заходи, які необхідні для поліпшення інвестиційного клімату та забезпечення гідного місця нашої держави в міжнародних економічних відносинах.

Література:

1. Гріщенко І.В., Громова О.Є. Методи підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства в умовах забезпечення конкурентоспроможності продукції. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2014. № 1(41). С. 14–18.
2. Чухрай Н.І. Механізми інноваційних перетворень у країнах ЄС та можливості їх трансформації в економіку України. *Економіка і прогнозування*. 2003. № 1. С. 23–33.
3. Герасченко І.О., Ільченко Ю.О. Використання інноваційного потенціалу на підприємствах в Україні. Львів, 2018. С. 383–386.
4. Перерва П.Г., Жегус О.В. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Тематичний випуск «Технічний прогрес і ефективність виробництва». 2011. № 26. С. 174.
5. Кравченко О.О. Аналіз національної інноваційної системи розвитку економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 179–183. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/38.pdf> (дата звернення: 19.08.2019).
6. Кузьменко О.В. Особливості національної інноваційної системи України. URL: <http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.Php> (дата звернення: 17.08.2019).
7. О приоритетных направлениях развития науки и техники: Закон Украины от 11.07.2001 № 2623-III, ред. с 26.11.2015. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012623.html (дата звернення: 21.08.2019).
8. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ministriv-kabineta-postanovi/rozporjadjennya-vid-lipnya-2019-526-pro-2019-73001.html> (дата звернення: 10.08.2019).

References:

1. Hrishchenko I. V., Hromova O. Y. (2014) Metody pidvyshhennya investytsijno-innovacijnogo potencijalu pidpryemstva v umovax zabezpechennja konkurentospromozhnosti produkciji [Methods of increasing the investment and innovation potential of the enterprise in terms of ensuring the competitiveness of products]. *Regional'na biznes-ekonomika ta upravlinnja*, no. 1(41), pp. 14-18.
2. Chukhray N. I. (2003) Mexanizmy innovacijnyx peretvoren v krayinax YeS ta mozhlyvosti yix transformaciji v ekonomiku Ukrainy [Mechanisms of innovative transformations in EU countries and possibilities of their transformation into the economy of Ukraine]. *Ekonomika i prognosuvannya*, no. 1, pp. 23-33.
3. Herashchenko I. O., Ilchenko Y. O. (2018) Vykorystannja innovacijnogo potencijalu na pidpryemstvax v Ukraini [Using the innovative potential of business in Ukraine]. *Lvivskij instytut Mizhregionalnoi akademiji upravlinnja personalom*, pp. 383-386.
4. Pererva P. H., Zhehus O. V. (2011) Naukovo-innovacijnij potencijal Ukrainy ta suchasni problemy jogo vykorystannja [Scientific and innovative potential of Ukraine and current problems of its using] *Visnyk Nacjonalnogo texnichnogo universytetu «Xarkivskij politexnichnij instytut»*. *Tematichnij vypusk: Texnichnij progres i efektyvnist vyrobnyctva*, no. 26, pp. 174.
5. Kravchenko O. O. (2016) Analiz nacionalnoi innovacijnoi systemy rozvytku ekonomiky [Analysis of the national innovation system of economic development] *Globalni ta nacionalni problemy ekonomiky*, no. 10, pp. 179-183. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/38.pdf> (accessed 19 August 2019).
6. Kuzmenko O. V. Osoblyvosti nacionalnoi innovacijnoi systemy Ukrainy [Features of the national innovation system of Ukraine] Available at: <http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.Php> (accessed 17 August 2019).
7. О приоритетных направлениях развития науки и техники: Закон Ukrainy от 11.07.2001 № 2623-III redakcyja dejstvuet s 26.11.2015. [On priority directions of development of science and technology: Law of Ukraine of 11.07.2001 № 2623-III edition acts with] Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012623.html (accessed 21 August 2019).
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. ROZPORJADZHENNYA vid 10 lypnya 2019 r. № 526-r "Pro skhvalennja Stratehiji rozvytku sfery innovatsijnyni diyal'nosti na period do 2030 roku". [The Cabinet of Ministers of Ukraine. ORDER of July 10, 2019 No. 526-p "On approval of the Strategy for the development of innovative activity for the period until 2030".] Available at: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ministriv-kabineta-postanovi/rozporjadjennja-vid-lipnya-2019-526-pro-2019-73001.html> (accessed 10 August 2019).

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы, связанные с местом инноваций в развитии государства и в международных экономических отношениях. Подано понятие национальной инновационной системы и ее значение для международных экономических отношений. Проанализировано наличие инновационных форм реализации инноваций в государстве по сравнению со странами – лидерами наиболее эффективного использования инновационного потенциала. Выявлено место Украины с точки зрения развития инновационного потенциала в различных международных рейтингах и сделан анализ развития инновационного потенциала Украины. Представлены виды инновационных отечественных предприятий, основные приоритетные направления инновационной деятельности государства на данном этапе развития экономики. Систематизированы препятствия для развития инновационного потенциала и даны рекомендации по его улучшению с целью выпуска конкурентоспособной продукции и выхода на международные рынки.

Ключевые слова: инновационный потенциал, международные экономические отношения, ученые, национальная инновационная система, технопарк, технополис, инновации, инновационное развитие.

Summary. The article deals with issues related to the place of innovation in state development and in international economic relations. In the current conditions of increasing interdependence of countries and aggravation of global competition, the development of innovative potential is the key to progress, as well as a factor in the formation and growth of competitive power, ensuring the well-being of the population. The concept of national innovation system and its importance for international economic relations is presented. The concept of a national innovation system is a historically, culturally, economically, technologically, technologically and informationally determined set of relations between the subjects of innovative activity concerning the creation, dissemination and use of innovations that takes place within a certain country. The presence of innovative forms of innovation realization in the country in comparison with the leading countries of the most effective use of innovative potential is analyzed. The place of Ukraine in terms of the development of innovative potential in various international rankings was identified and an analysis of the development of innovative potential of Ukraine was made. Development of innovative potential is a prerequisite for the development of the state, processes of globalization, acceptance of the country as an equal partner in international economic relations. The main forms of implementation of innovative processes in Ukraine and abroad are revealed. The place of Ukraine in the main ratings of the countries in accordance with the development of innovative potential is considered. The country identifies the main priority areas for innovation, provides funding, stimulates innovation. Types of innovative domestic enterprises are presented. The analysis of innovative potential is carried out using statistical data. The main priority directions of innovative activity of the state at this stage of economic development are given. Obstacles to the development of innovation potential have been systematized and recommendations have been given to improve it with a view to launching competitive products and entering international markets.

Keywords: innovation potential, international economic relations, scientists, national innovation system, technopark, technopolis, innovation, innovative development.